

WELKOM IN PARK HARTENSTEIN

Visie integrale herontwikkeling locatie Talsmalaan

Resultaat van open planproces
door *Initiatiefgroep 4 landgoederen op de helling*

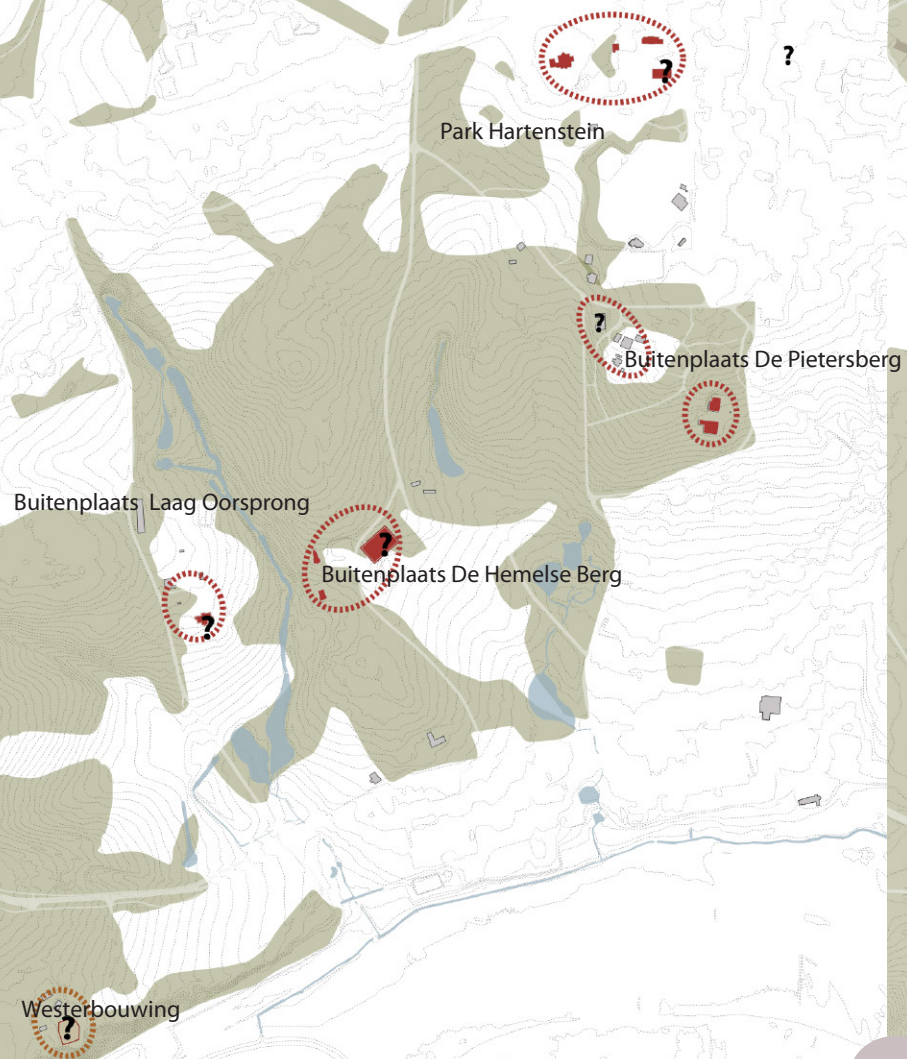
De huidige gebiedsentree; de Talsmalaan gezien vanaf de Utrechtseweg

INHOUD

Voorwoord	5	II Visie	15	IV Conclusies en aanbevelingen	33
Inleiding	7	Welkom in Park Hartenstein		Wonen op deze locatie?	
Aanleiding		Parkeerveld ingepast		Bescheiden volumes, (semi-)publiek	
Integrale opgave		Landschap in stijl		Waar een wil is, is een weg	
Deel van geheel		Verbindende schakel		Aanbevelingen	
In samenspraak		Onderdeel gebouwenensemble			
Leeswijzer		Privaat en publiek		Bronnen	40
		Met kap, eigentijds, duurzaam		Colofon	41
I Park Hartenstein	11	III Ontwerpvarianten	21		
Van buitenplaats tot openbaar park		Onderscheidende varianten			
Veelzijdig park		Hergebruik mavogebouw			
Verwaterde aanleg		Variant 1. Appartementengebouwen			
Kruip-door-sluip-door		Variant 2. Villa's			
		Variant 3. Bijgebouwen			
		Variant 4. Bij het koetshuis			
		Variant 5. Entreegebouw			

Twee van de tien thema's uit het rapport 'Oosterbeekse buitenplaatsen herleven': denk in gebouwenensembles (links) en Talsmalaan als een van de twee gebiedsentrees (rechts)

4

de Rijn

Visie integrale herontwikkeling locatie Talsmalaan

VOORWOORD

Voor u ligt het rapport **'Welkom in Park Hartenstein'** en dit vormt het ene deel van een visionair tweeluik over de '4 landgoederen op de helling'. Het rapport **'Oosterbeekse buitenplaatsen herleven'** vormt het andere deel van dit tweeluik.

Het initiatief van de drie organisaties om tot een heldere visie te komen via een open planproces, komt voort uit een algemene zorg naar aanleiding van recente ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied. Die zorg wordt ook ingegeven door de behoefte aan meer garanties om de bijzondere kwaliteiten van het landschap goed te borgen.

Dit landschap zien wij als cultureel erfgoed. De problematiek rond de J.J.Talsmalaan en Park Hartenstein maakt hier intrinsiek deel van uit en zien wij als een integrale opgave. Verbrokkeling moet voorkomen worden. In het raadsbesluit van 2011 wordt niet alleen gesproken over de architectonische- en bouwkundige aspecten maar ook over de afstemming op de omgevingskwaliteiten van Park Hartenstein en het Airborne Museum als hoofdgebouw. De entree als verbinding met het dorp speelt voor ons een essentiële rol. Dit betekent dat het tweeluik als een twee-eenheid moet worden gezien.

Ons doel met dit tweeluik en de ontwikkelde visie is om nieuwe impulsen te geven aan een passende dynamiek voor de '4 landgoederen op de helling'. Dit deel van het tweeluik bevat een stedenbouwkundige - en landschappelijke visie voor de herontwikkeling van de locatie 'Talsmalaan en omstreken.' te Oosterbeek en is opgesteld met medewerking van de gemeente Renkum. Een samenwerkingsverklaring tussen direct betrokken partijen vormde hier de onderlegger voor.

Aan het tweeluik ligt een integrale benadering van de landschappelijke problematiek van de '4 landgoederen op de helling' ten grondslag waarvan de inhoud is ontwikkeld aan de hand van een open, participatief planproces.

De totstandkoming van het rapport werd mogelijk door de grote publieke betrokkenheid wat vele bijdragen van belanghebbende burgers en maatschappelijke organisaties tijdens het gehele verloop van het planproces opleverde. Op een gedifferentieerde manier is steeds een passende vorm gevonden om recht te doen aan de betrokkenheid van belanghebbenden en geïnteresseerden. Het ontwerpatelier heeft op een professionele manier de door haar verzamelde informatie geanalyseerd

en vertaald naar een denkrichting. Een denkrichting die onder meer ruimte biedt aan de kans om de in de vijftiger jaren van de vorige eeuw gemaakte vergissing tot de bouw van een school in het park aan de Talsmalaan te herstellen.

Wij hechten er waarde aan om nauw betrokken te blijven bij het uitwerken van een vervolgtraject. Dit als consequentie van de door ons gekozen insteek: een burgerinitiatief met integrale aanpak.

Wij danken eenieder die op enigerlei wijze heeft bijgedragen aan de totstandkoming van het rapport.

Albert Smit,
voorzitter stichting 'Dorpsplatform Oosterbeek',

Jan van IJzendoorn,
voorzitter stichting 'Ruimte Denken',

Frans Welsch,
voorzitter vereniging 'Vrienden van Park Hartenstein en omgeving',

Oosterbeek, augustus 2017

Luchtfoto RAF 1944 van Park Hartenstein en omgeving; een van de weinige beelden met de tuinderij, gelegen zuidelijk van het voormalige Koetshuis

Leeswijzer

Dit boekje omvat een viertal hoofdstukken. In hoofdstuk 1 wordt Park Hartenstein gekenschetst. In het kort wordt de ontwikkeling van buitenplaats tot betekenisvol openbaar park belicht. Ook wordt de her te ontwikkelen locatie geanalyseerd. In het tweede hoofdstuk wordt de visie op de opgave ontvouwd. Mede op basis van de voor de vier landgoederen op de helling geformuleerde visie Oosterbeekse buitenplaatsen herleven wordt uiteengezet welke ontwikkelingsrichting voor de projectlocatie en omgeving wordt voorgestaan. De in de visie geformuleerde uitgangspunten vormen de leidraad voor een vijftal in hoofdstuk 3 gepresenteerde ontwerpvarianten. Zowel private gebouwen als gebouwen met een (semi-) publieke invulling passeren de revue. De varianten moeten niet als plannen gelezen worden waaruit een-twee-drie een keuze kan worden gemaakt. In het slothoofdstuk wordt beargumenteerd welke herontwikkeling naar de mening van de initiatiefgroep van Oosterbeekse organisaties op de Talsmalaanlocatie het meest passend is.

INLEIDING

Aanleiding

De voormalige Pieter Reijenga Mavo aan de Talsmalaan in Park Hartenstein, nu nog in gebruik bij beeldend kunstenaars, is een herontwikkelingslocatie. Drie in het dorp actieve organisaties zijn niet gerust op de herontwikkeling van deze voor Oosterbeek bijzondere locatie. In de afgelopen jaren voor het gebied opgestelde plannen gaan uit van de bouw van forse appartementengebouwen. Met de gemeente Renkum is afgesproken dat een participatief open planproces wordt doorlopen met als doel om tot minimaal twee en maximaal vijf varianten voor een stedenbouwkundige uitwerking voor de locatie te komen. Om de financiële haalbaarheid te kunnen beoordelen zijn per variant de kosten en opbrengsten berekend. Deze berekening is apart van deze rapportage in een notitie opgenomen.

Integrale opgave

De opgave beperkt zich niet tot het schetsen van alleen de stedenbouwkundige mogelijkheden binnen het gebied. Om te achterhalen welke betekenis de Talsmalaanlocatie binnen Oosterbeek heeft en welke ontwikkelingen er in het gebied passend zijn is de opgave integraal aangepakt. De bebouwingskansen zijn in samenhang met het ontwerp van de publieke ruimte verkend. Om het project tot een succes te maken wordt in het ontwerponderzoek tevens de omgeving

meenomen. In de uitwerkingen komen ook het landschapsontwerp van Park Hartenstein, de verbindingen naar het centrum van Oosterbeek en naar het Airborne Museum én de inrichting van de Talsmalaan aan bod.

Deel van geheel

Vanuit het idee dat Park Hartenstein onderdeel uitmaakt van de reeks landgoederen die de gemeente Renkum rijk is, is parallel aan de ontwerpstudie voor de Talsmalaanlocatie de visie Oosterbeekse buitenplaatsen herleven samengesteld. Deze visie schetst de ruimtelijke uitgangspunten voor de omgang met een viertal landgoederen op de helling. Van noordoost naar zuidwest, en van hoog naar laag, zijn dit: 'Park Hartenstein, De Pietersberg, De Hemelse Berg, Laag Oorsprong.' Aan Oosterbeekse buitenplaatsen herleven zijn verschillende motieven ontleend die mede sturend zijn in het denken over de her te ontwikkelen locatie aan de Talsmalaan.

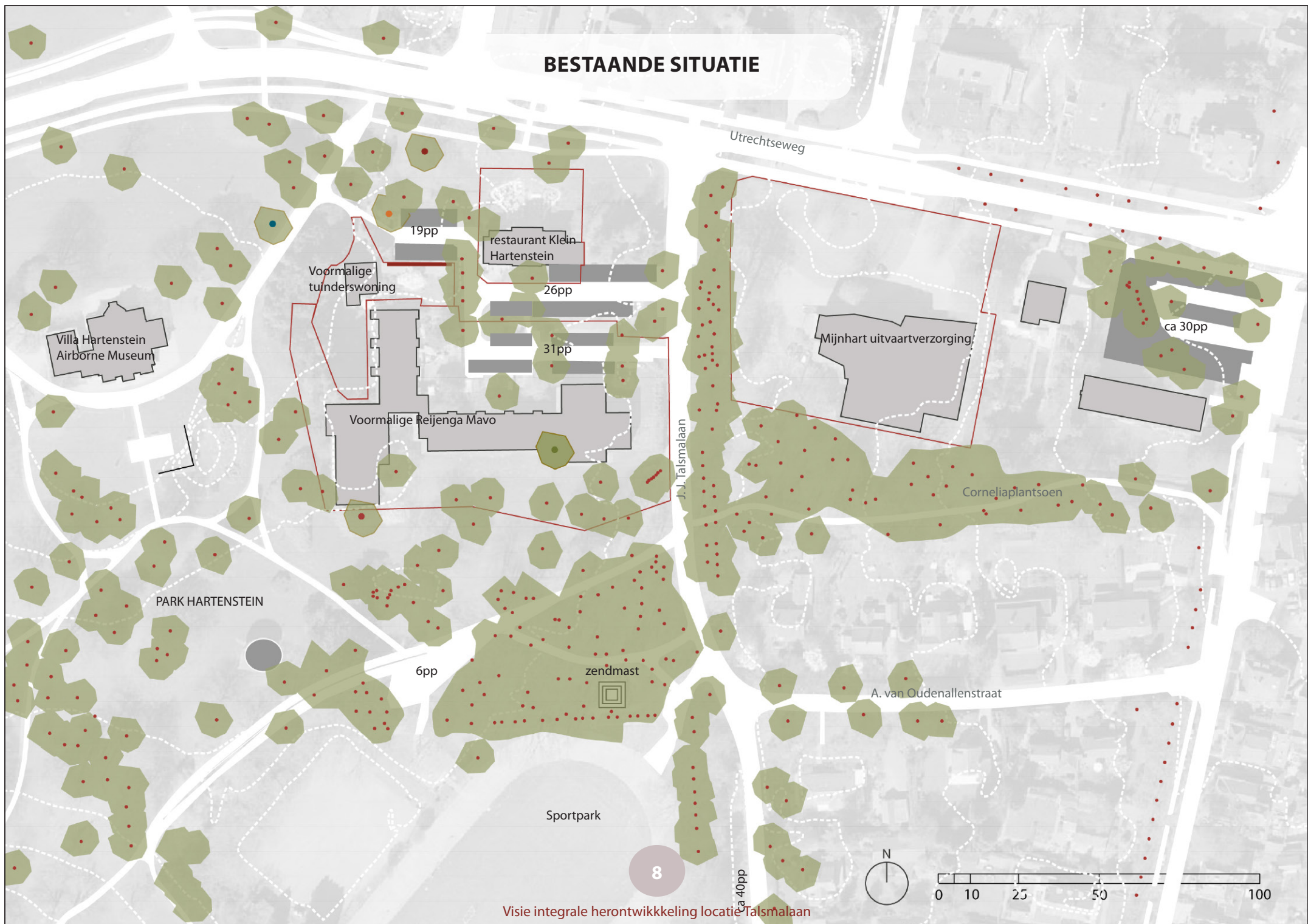
In samenspraak

Aan de opgave is gewerkt door een interdisciplinair ontwerpteam van grotendeels uit de gemeente Renkum afkomstige professionals. In werkateliers opgestelde ontwerpvarianten leidden tot de in deze rapportage gepresenteerde visie en aanbevelingen voor de herontwikkeling van de Talsmalaanlocatie.

Medewerkers ruimtelijke ordening van de gemeente Renkum namen aan de ateliers deel.

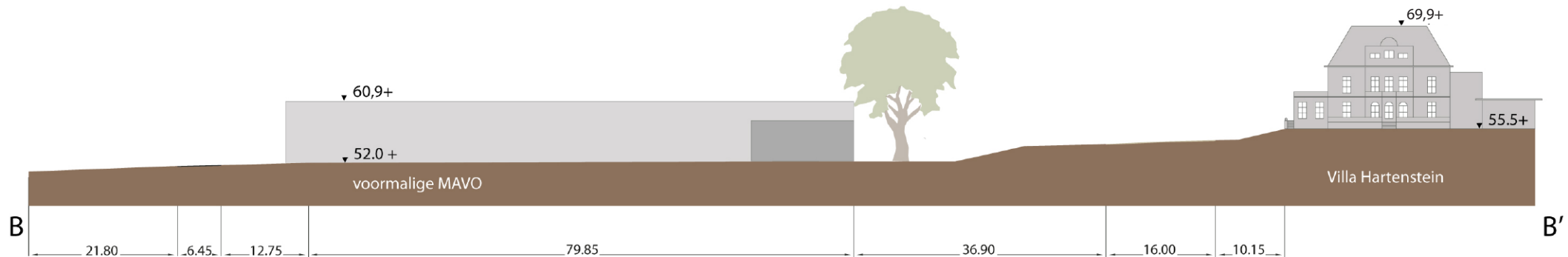
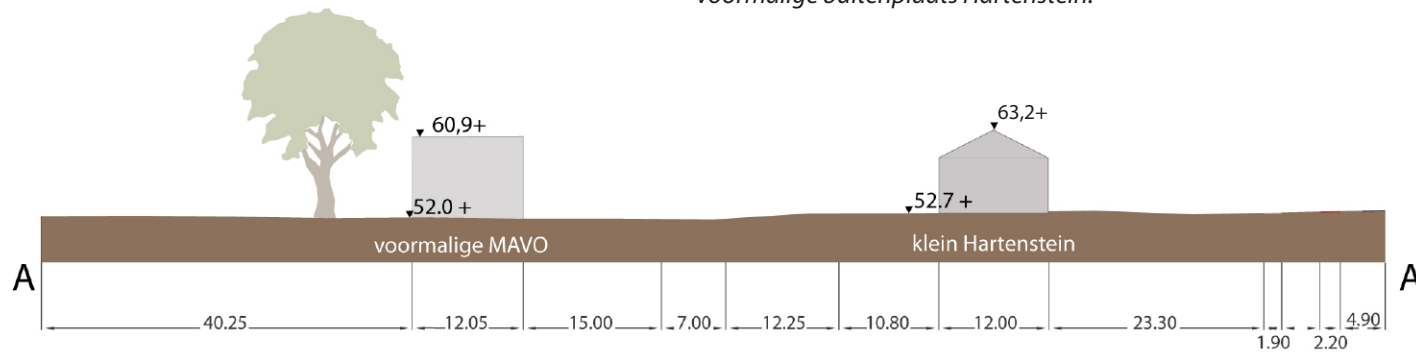
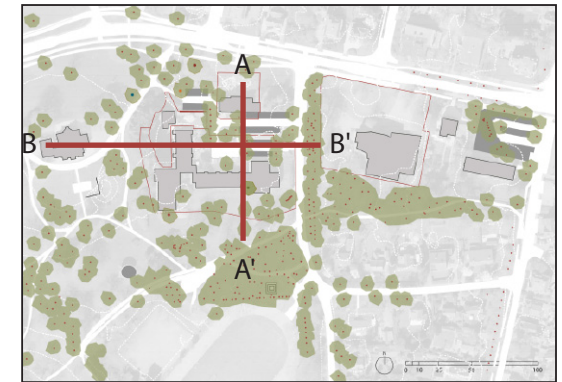
De samenspraak met de dorpsgemeenschap is op verschillende manieren georganiseerd. In interviews met bewoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers opgehaalde kennis vormde de eerste input voor de werkateliers. Tussentijdse resultaten van het ontwerponderzoek zijn op openbare bijeenkomsten met een groot aantal belangstellenden gedeeld en besproken. Buitenateliers (openbare wandelingen) en extra bijeenkomsten met bewoners en ondernemers van de Talsmalaan en omgeving creëerden draagvlak voor de ontwerpvoorstellen voor het entreegebied van Park Hartenstein. Om een idee te krijgen over de invulling met bebouwing van de parkentree zijn gedurende het ontwerpproces gesprekken gevoerd met uiteenlopende partijen ('zorg-, horeca- en sportsector', grondeigenaren binnen plangebied, museum, ateliervershuur en ondernemers binnen plangebied). Dit, ten einde feeling te krijgen wat er meer kan in Park Hartenstein dan uitbreiding van alleen de woonfunctie. De varianten voor bebouwing zijn op publieksbijeenkomsten toegelicht en besproken, daarbij is er een voorkeur uitgesproken voor een invulling met beperkte nieuwbouw. Het planproces kon worden gevolgd via berichtgeving in regionale en lokale kranten, via een digitale nieuwsbrief, door middel van een expositie in de bibliotheek en via de website www.landgoederenopdehelling.nl.

BESTAANDE SITUATIE

PROFIELEN BESTAANDE SITUATIE

De aanwezige hoogteverschillen spelen een rol in de beleving van het park (glooiingen versterken de ruimtelijke eendeloosheid die zo kenmerkend is voor de landschapsstijl). Villa Hartenstein staat ca 3.5m hoger dan de voormalige school. Mede daardoor beleven we de villa als hoofdgebouw van het ensemble van de voormalige buitenplaats Hartenstein.

Park Hartenstein: veelzijdig gebruik

Tuinmuur als restant van voormalige tuinderij

Verborgen verbinding tussen parkeerplaats/ Klein Hartenstein en Villa Hartenstein

Het huidige parkeerterrein, gelegen tegen Klein Hartenstein

Klein Hartenstein; nu restaurant, voorheen Koetshuis en Brandweerkazerne (beeld: www.heemkunderenkum.nl/)

Het voormalige schoolgebouw domineert door haar volume in dit parkdeel

I. PARK HARTENSTEIN

Van buitenplaats tot openbaar park

Buitenplaats Hartenstein werd aan het einde van de 18e eeuw gesticht. Het gebouwenensemble zoals we dat in het park aantreffen, bestaande uit de villa, het koetshuis en de tuinmanswoning, stamt uit de tweede helft van de 19e eeuw. De toenmalige eigenaar liet op het buiten een vrij eenvoudig naar binnen gekeerd landschapspark aanleggen. Bosranden, boomgroepen, enkele solitaire bomen en slingerende paden bepaalden het beeld. De zichtlijnen waren voornamelijk op het hoofdhuis gericht. Rond de eeuwwisseling verfraaide een nieuwe eigenaar Hartenstein met een waterbassin, tuinhuisjes, koepels en bijzondere boom- en struiksoorten. Het landschapsonwerp werd opener, met name aan de kant van de Utrechtseweg. Een oprit in de vorm van een halve cirkel verbond de met een hek omheinde buitenplaats met de Utrechtseweg. De hoofdentrees van Hartenstein kwamen daarmee ten noorden van de villa te liggen. Op een bouwlandperceel ten zuiden van het eigenlijke buiten werd de atletiekbaan gerealiseerd.

In 1942 werd in de villa een hotel-restaurant gevestigd. Het park, dat in het bezit van de gemeente kwam, werd voor het publiek opengesteld. De inrichting van het park versoberde. Tijdens de Slag

om Arnhem deed de villa dienst als hoofdkwartier van de geallieerden. De mede in Oosterbeek uitgevochten Operatie Market Garden vormde een belangrijk motief om het Airborne Museum aan het einde van de jaren '70 naar het hoofdhuis van Hartenstein te halen.

De in de jaren '50 gebouwde Pieter Reijenga Mavo staat op de voormalige tuinderij van het buiten. In later jaren is aan de school een dwarsvleugel toegevoegd. Het schoolgebouw alsmede de aanpalende hoge bosschages hebben ertoe geleid dat het koetshuis en de tuinmanswoning niet meer onderdeel uitmaken van het park. Ook elders in het park liep het gebouwenensemble averij op. Het nachtverblijf in het hertenkamp en het boekenhuisje, twee objecten die deel uitmaakten van de buitenplaats, zijn in de loop der jaren gesloopt.

Aan het voormalige landgoed wordt een grote cultuurhistorische waarde toegekend. Om die reden is de villa in 1970 op de rijksmonumentlijst geplaatst. Een groot deel van het park is ook rijksmonument. Niet omdat de groenaanleg zo bijzonder is, maar omdat het park van belang is als 'groene setting' van het hoofdgebouw. In 1980 werd ook het voormalige koetshuis rijksmonument.

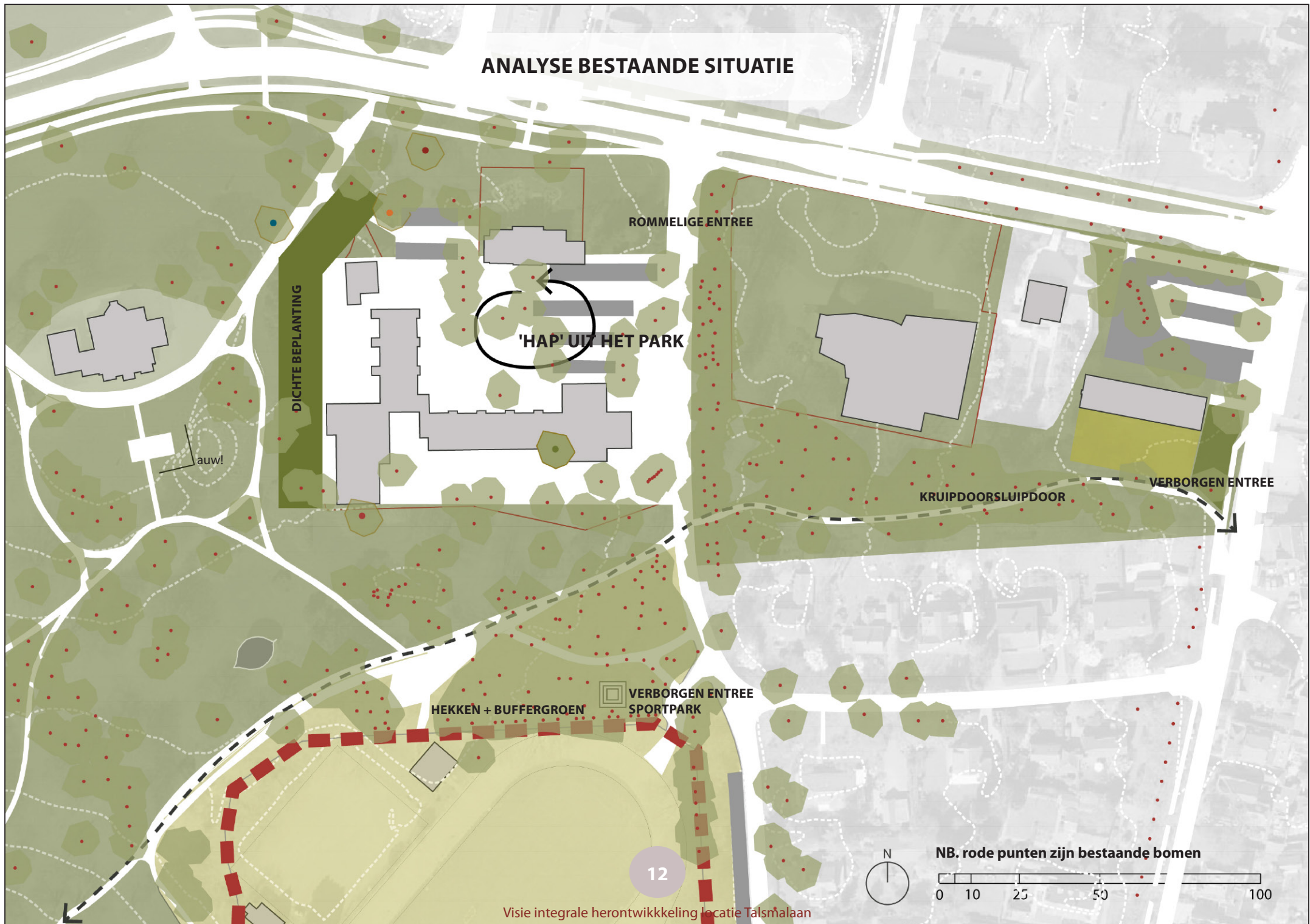
Veelzijdig park

Park Hartenstein is in trek bij de inwoners van Oosterbeek, maar ook bezoekers van buiten weten het park te vinden. Vanaf de Utrechtseweg gezien springt het voormalige buiten direct in het oog: de op het hoogste punt van het park gebouwde villa steekt af tegen het omringende groen.

Park Hartenstein vormt het decor voor een veelheid aan activiteiten. Bezoekers lopen er een ommetje: om de benen te strekken, de hond uit te laten en de bijzondere boomsoorten die het park sieren te bewonderen. Wie meer tijd heeft wandelt door naar de heuvelafwaarts gelegen voormalige buitenplaatsen Hemelse Berg en Laag Oorsprong, waardoorheen beken richting de uiterwaarden en Rijn stromen. 's Zomers wordt onder de luifel gemusiceerd, poëzie voorgedragen en theater gespeeld. Op de eerste zaterdag van september vormt Park Hartenstein voor tienduizenden de start en finish van de Airborne Wandeltocht.

Het Airborne Museum ontvangt jaarlijks zo'n 85.000 bezoekers. In de omgeving van de villa geplaatste objecten - oorlogsmaterieel, monumenten en beelden - herinneren aan de septemberdagen van 1944. Aan de achterzijde van de villa Hartenstein wordt binnenkort een museumcafé gevestigd. Het voormalige koetshuis is als restaurant in gebruik.

ANALYSE BESTAANDE SITUATIE

Zodra de temperatuur onder nul zakt gaan de vrijwilligers van de Oosterbeekse IJsvereniging aan het werk. Terwijl het ijs nog bijna nergens houdt, valt op Park Hartenstein al te schaatsen. Op Koningsdag is het feest op het sportpark. Op het sportterrein vinden frequent fitnesstrainingen plaats. Twee maal per week wordt op de jeu de boulesbaan een balletje geworpen. Aan de zuidzijde van het sportpark huist de Oosterbeekse Tennisvereniging.

Verwaterd landschapsontwerp

Meerdere in de afgelopen jaren in opdracht van de gemeente Renkum uitgebrachte adviezen stelden het reeds vast. Oppervlakkig gezien lijkt de hoofdstructuur van Park Hartenstein behouden, maar kijken we beter dan wordt duidelijk dat het park vervlakt. Door de aanplant van bomen op de in de oorspronkelijke aanleg gedachte open ruimtes groeit het park dicht. Door de sloop van het boekenhuisje en het hertenverblijf zijn er vanuit het landhuis

gezien geen eyecatchers meer in het park. Het meest dramatisch is de teloorgang in de noordoosthoek van het park. De mavoschool en dichte bosschages hebben het zicht op het koetshuis en de tuinmanswoning geblokkeerd. De karakteristiek van een buitenplaats, waarin het gaat om het samenspel tussen hoofdhuis, bijgebouwen, parkaanleg en eventueel nutstuinen wordt in Park Hartenstein nauwelijks meer ervaren. Ook de maaiveldinrichting en het parkmeubilair zijn duidelijk aan vernieuwing toe.

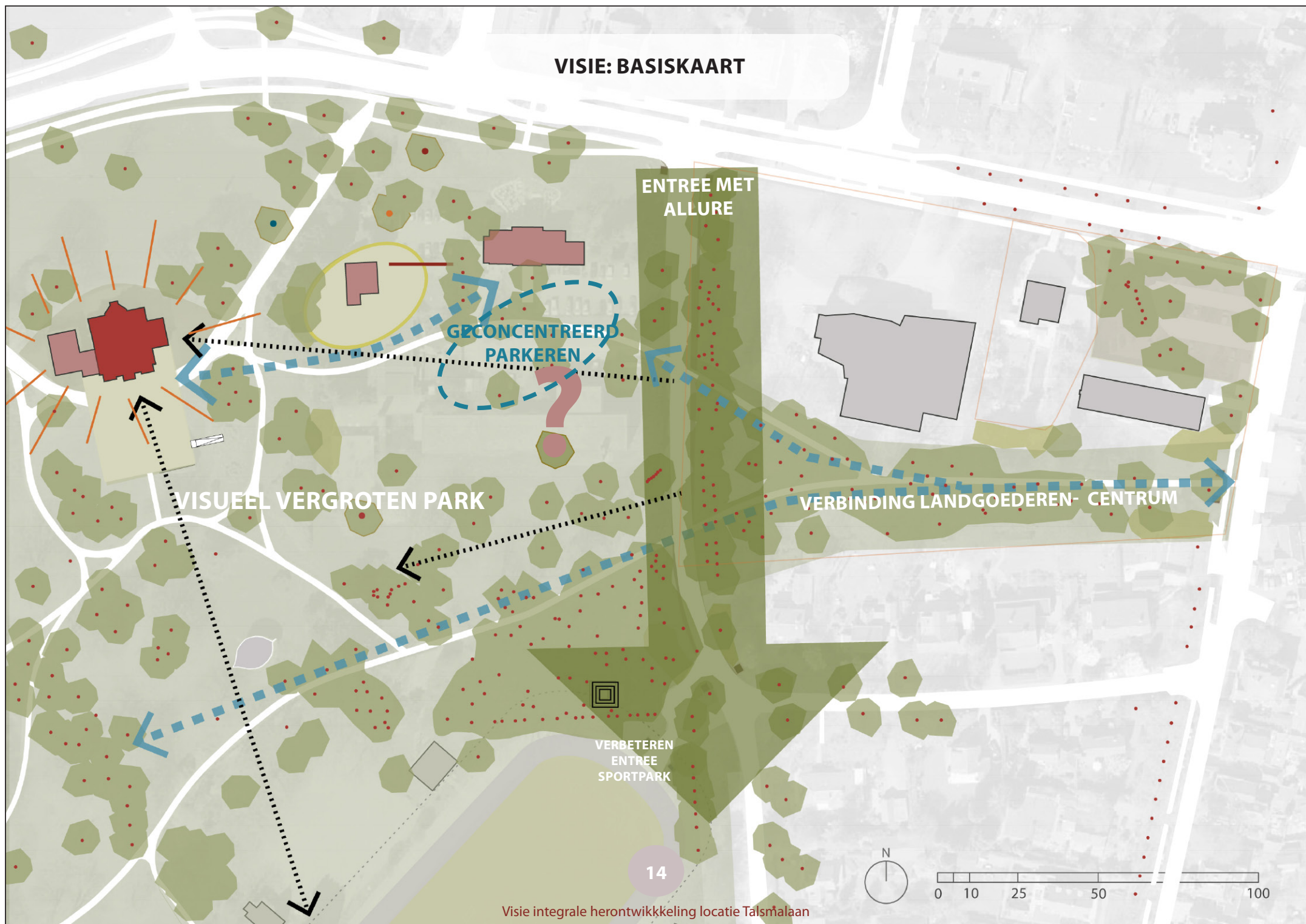
In 2009 is het Airborne Museum met een glazen entrepaviljoen en een ondergrondse expositieruimte uitgebreid. Bij de bouw van de kelder zijn grote bomen verloren gegaan, de in een kuil uitkomende nooduitgang van het ondergrondse museumdeel vormt een dissonant in het parkontwerp. Ter plaatse van de ingreep is de aansluiting van het achter de villa gelegen terras met het park verloren gegaan.

Kruip-door-sluip-door

Bezoekers die met de auto reizen komen Park Hartenstein via een achterdeurtje binnen. Vanaf het tussen restaurant Hartenstein en de voormalige mavoschool verstopte parkeerterrein leidt een kruip-door-sluip-doorpaadje door dicht struikgewas langs de voormalige tuinmanswoning naar het park en het museum. Een minder uitnodigende entree is nauwelijks denkbaar. Park Hartenstein zit hier zo goed als op slot.

Bezoekers die per touringcar reizen hebben meer geluk. De bussen parkeren langs de aan de overzijde van de Utrechtseweg gelegen Oranjelaan. Een van de hoofdentrees tot de voormalige buitenplaats nodigt uit tot park- en museumbezoek.

VISIE: BASISKAART

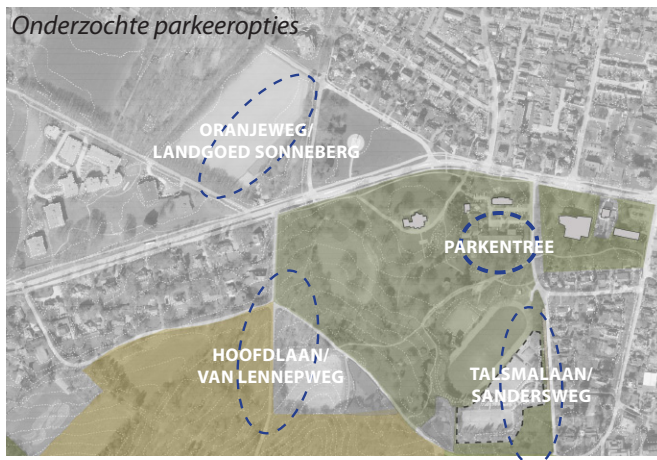

II. VISIE

Welkom in Park Hartenstein

Van het vele groen dat Oosterbeek rijk is neemt Park Hartenstein een centrale positie in. Gezien de grote betekenis van het park voor de inwoners van Oosterbeek én bezoekers van buiten is het van belang om de herontwikkeling van het gebied tussen de Talsmalaan en villa Hartenstein met de nodige voorzichtigheid aan te pakken.

Tegelijk met het afbreken van het oude schoolgebouw kunnen de bosschages worden verwijderd. Hierdoor ontstaat ruimte om het aan de Talsmalaan grenzende achterdeurtje om te vormen tot de hoofdingang van Park Hartenstein. De locatie wordt dé entree naar de in het park gevestigde voorzieningen alsook de doorgang naar de heuvelafwaarts gelegen landgoederen richting de Rijn.

Parkeerveld ingepast

Het huidige parkeerterrein tussen Klein Hartenstein en de voormalige Pieter Reijenga Mavo, dat uit verschillende gedeeltes bestaat, voldoet aan de actuele parkeerbehoefte. Een fors aantal bezoekers van het Airborne Museum komt per touringcar, een kleiner deel reist met het openbaar vervoer of komt met de fiets. Als alle parkeerplaatsen bezet zijn wijken de auto's uit naar straten in de omgeving: naar de langs de Talsmalaan ter hoogte van het sportpark gelegen parkeervakken, naar de Hartensteinlaan of naar de Hoofdlaan. Van de in totaal 76 aanwezige parkeerplaatsen wordt een zestal plaatsen aan de ateliers in de voormalige school toegerekend.

Bij de herontwikkeling van de locatie gelden de gemeentelijke parkeernormen. Bij nieuwbouw moet de parkeercapaciteit worden uitgebreid. De extra plaatsen worden op maaiveld gerealiseerd of (half) verdiept in de bouw opgenomen.

Bestudeerd is of (een gedeelte van) het parkeren naar elders kan worden verplaatst. Locaties richting het tennispark aan de Talsmalaan, op landgoed Sonnenberg aan de overzijde van de Utrechtseweg of aan de Hoofdlaan en de Van Lennepweg zijn onderzocht. Nadeel van deze locaties is dat ze praktisch alleen voor de bezoekers van het Airborne Museum kunnen worden ingezet en daarmee een

extra inbreuk inhouden op het groen. Nadeel is ook dat deze alternatieven bij omwonenden voor overlast kunnen zorgen.

Het voordeel van een parkeerplaats in het entreegebied van Park Hartenstein is het dubbele gebruik. Overdag parkeren in hoofdzaak museumbezoekers op het terrein, in de avond parkeren de restaurantgasten er.

De praktijk leert dat het concentreren van het parkeren op één locatie de minste impact heeft op het publieke domein. Het idee is om het parkeerveld met een halfhoge haag te omgeven en van enkele groepen grote bomen te voorzien. In de ontwerpvarianten wordt het parkeerterrein zo gesitueerd dat voor de parkentree belangrijke looproutes en zichtlijnen worden ontzien. Neemt de parkeerdruk van de bezoekers aan het museum sterk toe dan moet bezien worden of een gedeelte van het parkeren op een andere locatie kan worden opgelost.

In de uitwerking van de herontwikkelingsplannen moet rekening worden gehouden met voldoende gehandicaptenparkeerplaatsen en het fietsen stallen. Ook de bereikbaarheid van het dienstverkeer wordt in een later stadium opgelost.

UITGANGSPUNTEN PARK

3x entree-markering bestaande uit
'kolommen' en rhododendron groepen

- entree-weg van gebakken klinkers

- in het park: 'clumps', glooiende gazons en
solitair

- sierlijk gebogen paden

PARKHERSTEL

sportparkentree

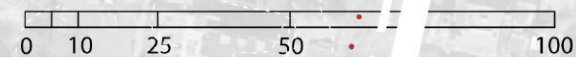
16

Visie integrale herontwikkeling locatie Talsmalaan

Kans voor betere aansluiting dorpscentrum - park

*nieuwbouw (villa met appartementen) en
representatief plein tpv. huidige galerijflat*

plein en 30pp

Landschap in stijl

De sloop van de Pieter Reijenga Mavo opent de mogelijkheid om breder te kijken dan de her te ontwikkelen locatie alleen. Eerdere in opdracht van de gemeente opgestelde aanbevelingen voor Park Hartenstein dienen ter inspiratie. Een actuele inventarisatie moet inzicht geven in de vitaliteit van de beplantingen. Welke bomen zijn het behouden waard en waar is het noodzakelijk om te gaan verjongen?

Met aan de Engelse landschapsstijl ontleende ontwerpprincipes kan Park Hartenstein aan attractiviteit winnen. Over de gazons verspreide boomgroepen, dotten bloeiende struiken en solitaire bomen geven diepte aan de compositie. Vanaf de lui door het park slingerende paden kan de wandelaar van doorzichten genieten. De blik valt op het hoofdgebouw, maar ook de bijgebouwen zullen regelmatig zichtbaar zijn. Onderzocht moet worden of een doorkijk naar het sportpark meer diepte aan Park Hartenstein kan geven. Enkele strategische geplaatste ovaalvormige hagen, bijvoorbeeld rond de tuin van de voormalige tuinmanswoning, voegen zich in het park. Het voorstel is om het gat naast de ondergrondse uitbreiding van het Airborne Museum te dichten. De nooduitgang van de museumkelder kan op een coupure aansluiten. Met een op de voormalige buitenplaats afgestemde materialisatie wordt het landschapsonwerp gecomplementeerd.

Verbindende schakel

Door de parkentree de allure van een landgoed te geven wordt het belang van de locatie onderstreept. Het profiel en de materialisatie van de Talsmalaan moeten duidelijk maken dat langzaam rijden hier geboden is. Voorgesteld wordt om de toegangen tot de laan te markeren, bijvoorbeeld met kolommen. Een met straatbakstenen geplaveide Talsmalaan en insteekweg naar het parkeerterrein heten de bezoeker welkom. Door de vele bosschages, die het entreegebied momenteel op slot zetten, te verwijderen wordt het gebouwenensemble Hartenstein weer zichtbaar. Aansluitend op de herinrichting van de Talsmalaan kan ook de hoofdentree naar het sportpark een formeler aanzien krijgen.

Het tussen de Pietersbergseweg en de Talsmalaan gelegen Corneliaplantsoen, waardoorheen een fiets- en wandelpad loopt, wordt ook in de planvorming betrokken. In de uitwerking van het ontwerp wordt onderzocht of het fietsen en wandelen hier van elkaar gescheiden wordt of dat een voldoende breed pad beiden soorten verkeersdeelnemers bedient. Hiermee worden het centrum van Oosterbeek, Park Hartenstein en de zich op de hellingen richting de Rijn uitstrekkende landgoederen beter met elkaar verknoot. Een herontwikkeling van de locatie op de hoek van de Utrechtseweg en de Pietersbergseweg

maakt het mogelijk om de plantsoenentree aan de centrumzijde te verruimen.

De parkentree en het Airborne museum vormen het startpunt dan wel een tussenstop van diverse thematische wandelroutes door Oosterbeek. Zie hiervoor ook de voorstellen in de visie Oosterbeekse buitenplaatsen herleven. Aansluitend op de plannen van het Airborne Museum om de villa Hartenstein in oude luister te herstellen wordt de Perimeterroute van een tot de verbeelding sprekende markering voorzien.

Onderdeel gebouwenensemble

De visie op de vier landgoederen geeft aan dat nieuwbouw in Park Hartenstein kan, mits het volume past in het gebouwenensemble. Bij de herontwikkeling van het gebied is het zaak om de hiërarchie die een landgoed eigen is in acht te nemen, wat in dit geval inhoudt dat de omvang van het nieuwe gebouw ondergeschikt moet zijn aan het hoofdgebouw.

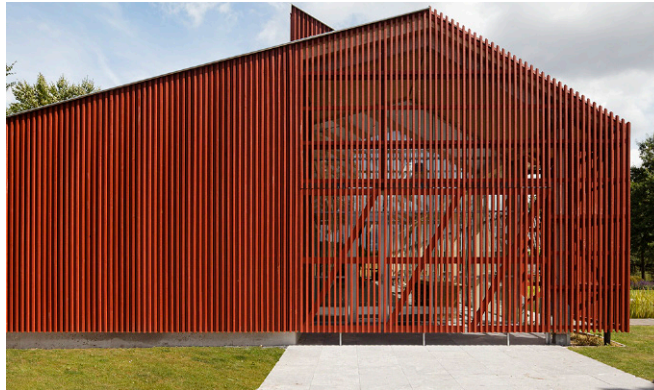
De in het volgende hoofdstuk gepresenteerde variantenstudie leert dat nieuwbouw meerwaarde kan creëren in het entreegebied van Park Hartenstein, maar ook dat de ruimte beperkt is. Het parkeerterrein eist ruimte op, de verbindende paden nemen plek in en ook de zichtlijnen moeten in acht worden gehouden.

Referentie tbv. inpassing tuinmanswoning met een ovalen haag (Zocher, Frederikspark Haarlem)

Referentie voor Park Hartenstein: basis-ingrediënten zijn glooiende gazons, boomgroepen of solitairen, struikengroepen en sierlijk gebogen paden

Referentie tbv. beeldkwaliteit nieuwbouw: eigentijds & natuurlijke materialen, vrijstaand in het gras

Referentie tbv. beeldkwaliteit nieuwbouw: zonneceldakpannen

Referentie tbv. beeldkwaliteit nieuwbouw: zadeldaken!

Referentie tbv. beeldkwaliteit nieuwbouw: strakke vormgeving en verfijnde detaillering met hout, glas en

Privaat en publiek

De vraag is of op een voor de gemeenschap zo'n belangrijke locatie een of meerdere woongebouwen een plek moeten vinden. Alhoewel het in het entreegebied op te nemen openbare parkeerterrein het woongenot kan temperen wordt het vast mooi wonen aan de rand van het park. Andersom zal het wonen geen bijdrage leveren aan de publieke betekenis die het entreegebied voor de bezoekers van het park en de in het park gevestigde voorzieningen heeft.

Om die reden is in de in het volgende hoofdstuk gepresenteerde ontwerpvarianten voor verschillende locaties in het projectgebied ook verkend of gebouwen met een (semi-)publieke invulling betekenis kunnen genereren bij de herontwikkeling van de entree van Park Hartenstein.

Met kap, eigentijds, duurzaam

Voor de architectuur van de nieuwbouw gelden enkele uitgangspunten. Door het gebouwtype ontstaat verwantschap met de gebouwen van het Hartenstein-ensemble. In principe krijgt elk nieuw gebouw een zadeldak. Omdat dit bij de in de voorstellen opgenomen forse bouwvolumes niet lukt worden deze gebouwen met een schuin dak afgetopt. De schuine daken minimaliseren de omvang van de nieuwbouw.

Met een eigentijdse architectonische uitwerking onderscheidt de nieuwbouw zich van de monumentale oudbouw. Ingezet wordt op een strakke vormgeving en verfijnde detaillering. Bij varianten met meerdere volumes verschillen de gebouwen wat betreft de architectonisch uitwerking onderling. De nieuwbouw lijkt hierdoor optisch kleiner.

Bouwelementen als entrees, trappenhuisen en dergelijke steken niet buiten het gevelvlak. Bij geen van de ontwerpvoorstellen is sprake van tuinen. De gazons van het park lopen door tot aan de gevels van de nieuwbouw.

Uitgegaan wordt van duurzaam bouwen. Bij voorkeur wordt gebouwd met in de regio geproduceerde materialen zoals baksteen en hout. Gewerkt wordt met bouwmaterialen die recyclebaar zijn. Het op de daken en verhardingen vallende regenwater infiltreert in de directe omgeving. Mede in verband met de nabijheid van Natura 2000-gebied wordt ingezet op energieneutrale nieuwbouw. De schuine daken van de nieuwbouw bijvoorbeeld kunnen worden voorzien van zonneceldakpannen.

Hergebruik bestaande gebouwen

ca 70pp openbaar
ca 20 pp. privaat

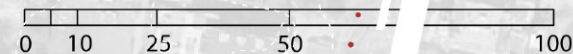
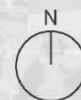
Impressie D&M architecten van zicht op de voormalige school
vanaf Talsmalaan zuidelijker standpunt

Impressie D&M architecten van zicht op Villa Harstenstein en
woningbouw

20

Visie integrale herontwikkeling locatie Talsmalaan

III

ONTWERPVARIANTEN

Hergebruik mavogebouw

Door 'Duurzaam transformeren', een combinatie van een ontwikkelaar en een architect uit de regio, is het voorstel gedaan om het onder architectuur gebouwde schoolgebouw her te gebruiken. Het plan is om in de oude mavo een achttal grondgebonden woningen te realiseren. De later aangebouwde dwarsvleugel wordt gesloopt. In de los van het hoofdvolume gelegen gymzaal wordt een museumdepot of woning ondergebracht. Vanuit de duurzaamheidsgedachte is hergebruik een prima streven, maar hoe verhoudt het voorstel zich met de in de visie op de herontwikkeling van de locatie geformuleerde uitgangspunten? Allereerst is het volume van de school een flink stuk groter dan het hoofdgebouw van Hartenstein. In de bij het voorstel gevoegde impressies is de wederopbouwarchitectuur van het schoolgebouw overigens nauwelijks meer te herkennen. Het huidige parkeerterrein tussen de school en het restaurant drukt een zwaar stempel op de entree van het park.

Hoe valt daar een groene verbindingroute in te passen? De vraag is ook waar de voor de woningen benodigde extra parkeerplaatsen een plek vinden.

Met het voorstel om de voormalige school met woningen te vullen wordt niet hersteld wat in de jaren '50 is misgegaan. Daarmee blijft de entree tot Park Hartenstein en het Airborne Museum zo goed als op slot zitten. Aan het hergebruik van het gebouw kleven zo veel haken en ogen dat deze optie niet in de ontwerpvarianten is meegenomen.

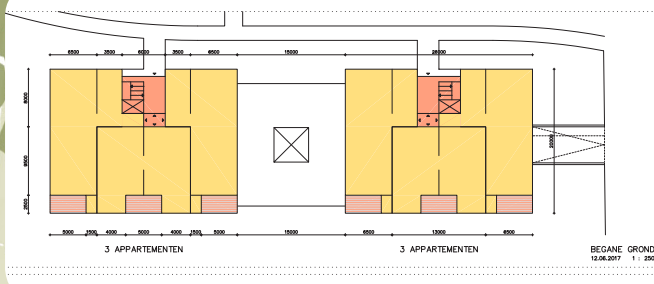
Onderscheidende varianten

Met de visie als leidraad worden in vijf onderscheidende ontwerpvarianten de mogelijkheden van het entreegebied van Park Hartenstein onderzocht. Met de gemeente Renkum is afgesproken om een ontwerpvariant te schetsen waarmee tenminste acht ton wordt verdiend. Variant 1 voldoet aan deze afspraak. De variant staat op gespannen voet met praktisch alle in de visie geformuleerde uitgangspunten.

In de varianten 2 tot en met 5 spelen de opbrengsten uit de ontwikkeling van de locatie een minder zware rol. Verkend wordt op welke wijzen de vele bezoekers in Park Hartenstein het beste welkom worden geheten. De conclusie is dat nieuwbouw meerwaarde kan creëren op de locatie, maar dan moet deze wel ondergeschikt zijn aan het hoofdgebouw van Hartenstein. Voor het inpassen van het parkeren in het entreegebied zijn uiteenlopende oplossingsrichtingen beproefd.

VARIANT 1: Appartementengebouwen

ca 75pp

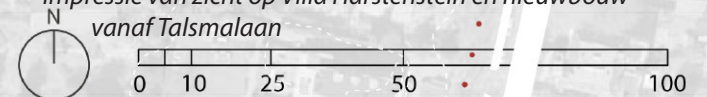

Gebouwen	2
Footprint gebouw 1 in m2	520
Footprint gebouw 2 in m2	520
Bouwlagen	4 en 3
Woningen	19
Parkeren ondergronds	34
Parkeren publiek	(70) + 5

Detail uit de onderliggende gemaatvoerde tekeningen

Impressie van zicht op Villa Harstenstein en nieuwbouw
vanaf Talsmalaan

Variant 1. Appartementengebouwen

De eerste ontwerpvariant schetst een stedenbouwkundige invulling die een opbrengst genereert die overeenkomt met het in 2011 genomen raadsbesluit. Uitgegaan wordt van twee op de locatie van de voormalige mavo-school te plaatsen appartementengebouwen. De gebouwen tellen drie en vier bouwlagen.

De bewoners parkeren in de kelder. Al het openbare parkeren is tussen de appartementengebouwen en het restaurant geconcentreerd. De wandelroute vanuit het Corneliaplantsoen naar het Airborne Museum is tussen de nieuwbouw en het parkeerterrein geprojecteerd.

VARIANT 2: Bijgebouwen

Variant 2. Bijgebouwen

In de tweede variant wordt aansluiting gezocht bij het gebouwenensemble van de voormalige buitenplaats Hartenstein. Twee ter plaatse van de schoollocatie te situeren bijgebouwen refereren aan van landgoederen bekende schuren. De forse kap begint al enkele meters boven maaiveld.

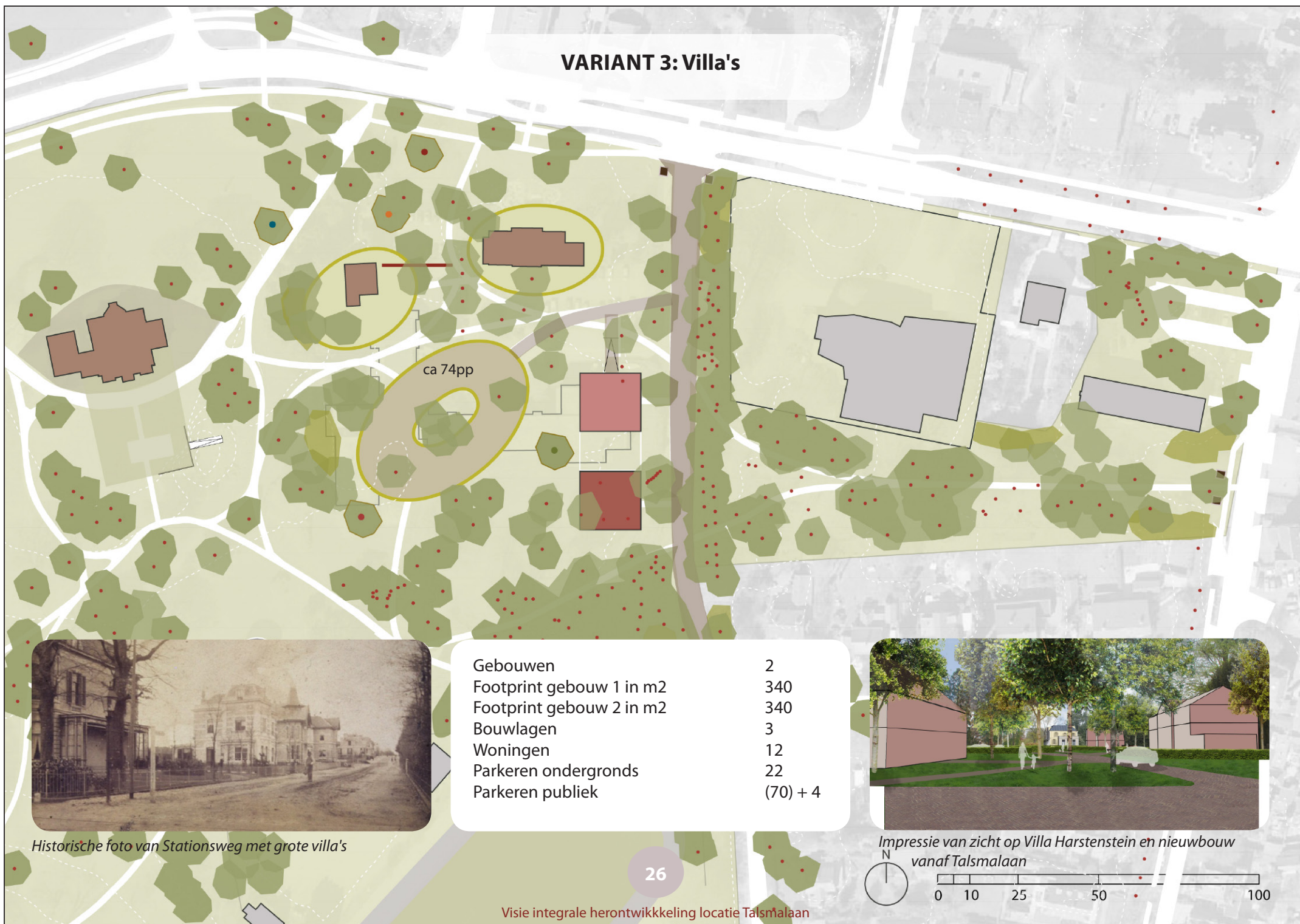
In het oostelijke gebouw worden op de begane grond woningen ondergebracht, in het westelijke gebouw is op de begane grond een (semi-)publieke invulling gedacht. Op de onder het dak gesitueerde verdiepingen komen ook woningen. In het schuine dak zijn loggia's uitgesneden. Ook dakramen zorgen voor daglicht.

Rondom het westelijke (semi-)publiek in te vullen gebouw is verharding gedacht. Het op het westen en zuiden georiënteerde terras biedt een magnifiek uitzicht op het park.

De auto's van de bewoners worden in een half verdiepte parkeerkelder geplaatst. Aan de tussen het restaurant en de bijgebouwen aan te leggen parkeerterrein worden de voor de (semi-)publieke ruimte benodigde parkeerplaatsen toegevoegd. De doorgaande wandelroute bevindt zich tussen de bijgebouwen en het parkeerterrein.

VARIANT 3: Villa's

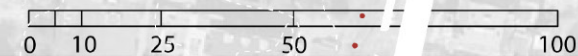
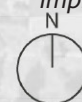

Historische foto van Stationsweg met grote villa's

Gebouwen	2
Footprint gebouw 1 in m2	340
Footprint gebouw 2 in m2	340
Bouwlagen	3
Woningen	12
Parkeren ondergronds	22
Parkeren publiek	(70) + 4

Impressie van zicht op Villa Harstenstein en nieuwbouw vanaf Talsmalaan

26

Variant 3. Villa's

De derde ontwerpvariant omvat een tweetal grote villa's waarin per verdieping twee appartementen zijn ondergebracht. De gebouwen liggen aan de Talsmalaan.

Vanaf het Corneliapad kan tussen de villa's door een glimp van het oude hoofdhuis worden opgevangen. De langzaam verkeeroutes lopen buiten de villa's om. Het parkeren wordt geconcentreerd op de plek waar nu de voormalige mavo staat. Met een ovale vorm en een geschoren haag als omlijsting voegt het parkeerterrein zich in het park. De toegang naar de onder de villa's geprojecteerde parkeerkelder grenst aan de insteekweg naar het parkeerterrein.

VARIANT 4: Bij het koetshuis

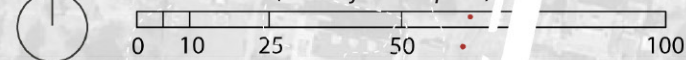

Historische foto van het voormalige Koetshuis met serre
(foto: Jan van Hooijdonk)

Gebouwen	2
Footprint gebouw 1 in m2	270
Footprint gebouw 2 in m2	270
Bouwlagen	2
(Semi-)publieke ruimte in m2	880
Parkeren publiek	(70) + 11

Impressie van zicht op Villa Harstenstein en nieuwbouw
vanaf Talsmalaan (zuidelijk standpunt)

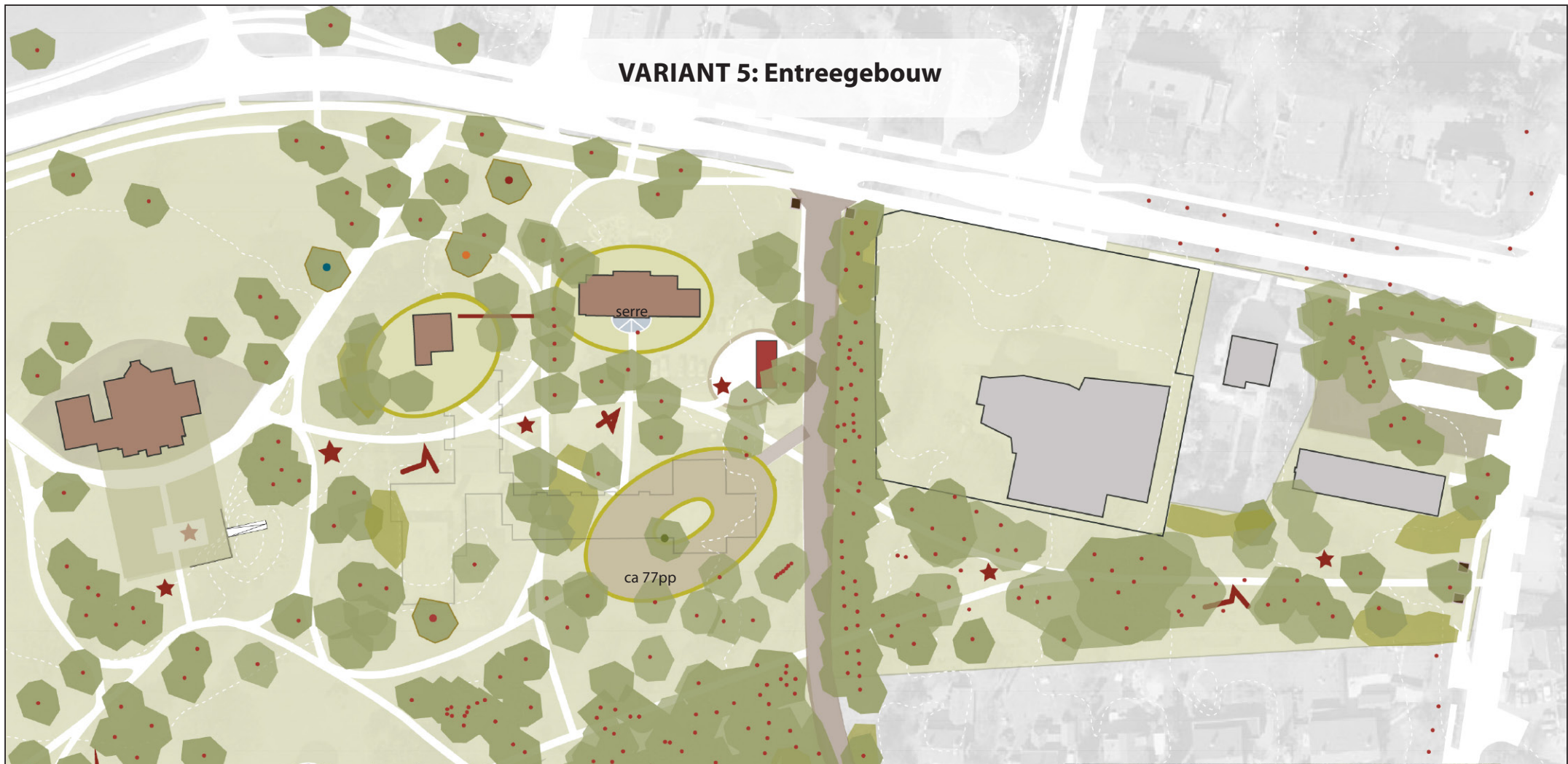
Variant 4. Bij het koetshuis

De vierde ontwerpvariant schetst een ander van buitenplaatsen bekend type bijgebouw: zijvleugels. In dit geval staan de vleugels niet naast het hoofdhuis maar bij het in het voormalige koetshuis gevestigde restaurant. Tussen het koetshuis en de vleugels ontstaat een op het zuiden georiënteerde binnenplaats. De nieuwbouw kent een tweetal verdiepingen: de begane grond en een zolder. Daarmee vallen de vleugels iets lager uit dan het oude koetshuis.

Het ligt voor de hand om de zijvleugels een aan het restaurant gelieerde invulling te geven. Gedacht wordt aan een feestzaal en een bed en breakfast. Een van de vleugels kan ook als kas worden uitgevoerd. Een invulling met ateliers in combinatie met een kunstlokaal behoort eveneens tot de mogelijkheden. De met de nieuwbouw samenhangende extra parkeerplaatsen worden aan het in het park gelegen ovaalvormige parkeerterrein toegevoegd.

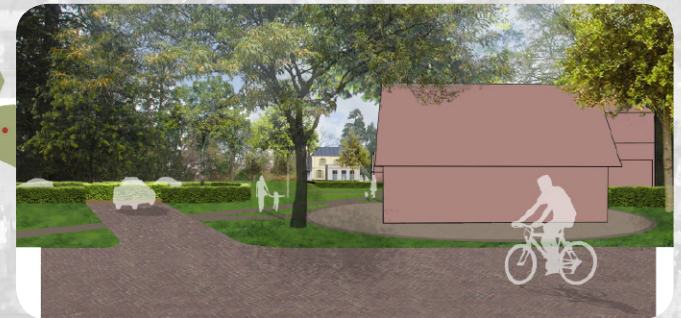

VARIANT 5: Entreegebouw

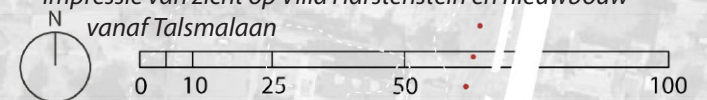

Referentiebeeld expo paviljoen van atelier Bow wow, 2016

Gebouwen	1
Footprint gebouw in m2	100
Bouwlagen	2
(Semi-)publieke ruimte in m2	160
Parkeren publiek	(70) + 7

Impressie van zicht op Villa Harstenstein en nieuwbouw vanaf Talsmalaan

30

Variant 5. Entreegebouw

De laatste variant probeert antwoord te vinden op de tijdens de publieksbijeenkomsten regelmatig terugkerende vraag waarom er überhaupt bebouwing moet komen in het entreegebied van Park Hartenstein.

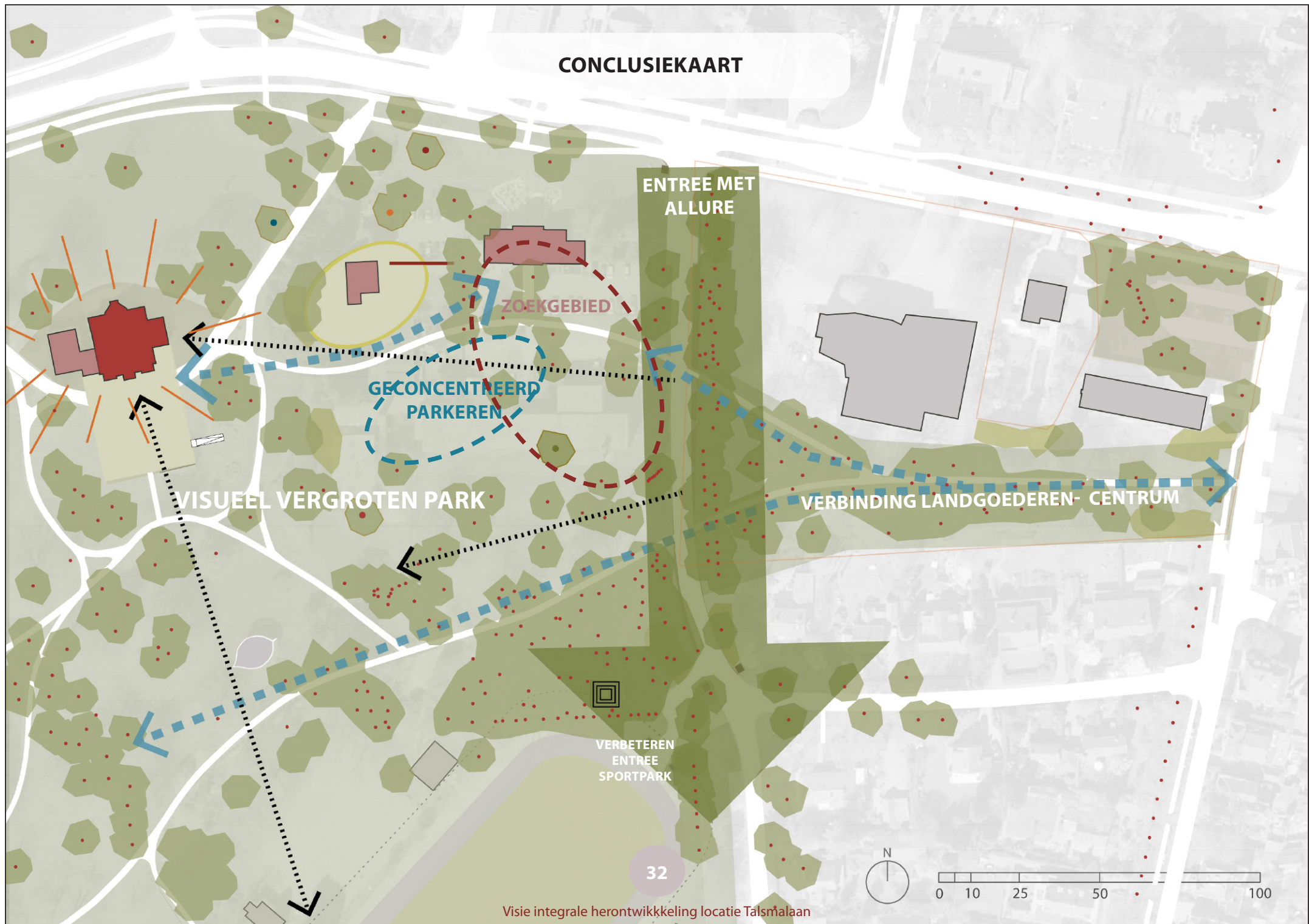
Voorheen kende het hoofdhuis van de buitenplaats Hartenstein een vijftal bijgebouwen: het koetshuis, een orangerie, een tuinmanswoning, een boekenhuisje en een hertenverblijf. Van deze bijgebouwen zijn alleen het koetshuis en tuinmanswoning over. Nergens meer bouwen is een optie, een aansprekend nieuw gebouwtje kan zeker meerwaarde opleveren voor het park.

Een tussen het koetshuis en de Talsmalaan geplaatst entreegebouw markeert de toegang tot het park. Met een begane grond en een zolder telt het nieuw voorgestelde bijgebouw twee verdiepingen. Vanaf een voor de ingang van de nieuwbouw gelegen voorpleintje ontstaat een prachtig zicht over Park Hartenstein.

Het entreegebouw krijgt bij voorkeur een publieke invulling, maar ook is het denkbaar om het pand onderdeel te laten zijn van het restaurant in het voormalige koetshuis. De parkeerplaats kent een vergelijkbare vormgeving als in de varianten 3 en 4.

CONCLUSIEKAART

IV. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Wonen op deze locatie?

Leggen we de ontwerpvarianten naast de in de visie geformuleerde uitgangspunten dan vallen een aantal zaken op. De appartementengebouwen in variant 1 leveren ten opzichte van villa Hartenstein, maar ook tegenover het oude koetshuis, zware volumes op. Als er dan toch voor wonen gekozen moet worden (en daarmee te genereren opbrengsten) dan zijn de varianten 2 en 3 redelijke alternatieven. De bijgebouwen in variant 2 refereren weliswaar aan een op buitenplaatsen voorkomend type bebouwing, de volumes zijn fors en het parkeerplein is hier een behoorlijke sta in de weg. Betwijfeld wordt of met dit ontwerp een voldoende uitnodigende parkentree wordt gecreëerd.

De villa's in variant 3 kennen een vergelijkbare grootte als villa Hartenstein, maar staan ten opzichte van variant 1 verder van het hoofdgebouw af. Doordat de villa's op de Talsmalaan georiënteerd zijn keren ze zich min of meer van Park Hartenstein af. Omdat het parkeerterrein het park is ingeschoven lukt het in deze variant beter om een verbindende wandelroute te traceren.

Bij woongebouwen moeten vraagtekens worden gezet, zeker als ze forse afmetingen hebben, in dit voor het Park Hartenstein zo belangrijke gebied. Een private invulling van de nieuwbouw levert geen meerwaarde op voor de publieke ruimte, andersom

zal het parkeerterrein in het park het woongenot niet ten goede komen. Uit overleg met direct-belanghebbenden (sport-, horeca- en museumsector) is naar voren gekomen dat bewoners op deze locatie overdag en in de avonden overlast van gebruikers van (bestaande) publieke voorzieningen kunnen verwachten.

Bescheiden volumes, (semi-)publiek

De in de ontwerpvarianten 4 en 5 voorgestelde bouwvolumes verhouden zich het best tot de villa Hartenstein en de twee nog aanwezige bijgebouwen van de voormalige buitenplaats. De varianten zoeken aansluiting bij van buitenplaatsen bekende typen bijgebouwen. De nieuwbouw zoekt tevens de randen van het entreegebied op. De in de ontwerpvarianten 4 en 5 gepresenteerde nieuwbouwvoorstellen voegen zich daarmee goed in Park Hartenstein. De (semi-)publieke invullingen die bij de gebouwen gedacht zijn dienen meerwaarde te creëren voor zowel de inwoners van Oosterbeek als voor de bezoekers van buiten.

In de Cultuurvisie 2017-2020 profileert de gemeente Renkum zich als kunstenaarsgemeente. Is het een idee om de nieuwbouw in het entreegebied een bij deze ambities passende bestemming te geven? Eerste verkenningen wijzen uit dat dit idee kansrijk is. Een tweede optie houdt de uitbreiding van restaurant

Klein Hartenstein in. Ook wordt gedacht aan een landwinkel waarin bijvoorbeeld groenten van een in de nabijheid geplande moestuin en zuivel van boerderij Veld en Beek worden verkocht. De bescheiden bouwvolumes uit de varianten 4 en 5 verhouden zich het best tot het forse parkeerprogramma voor deze plek. Er blijft voldoende ruimte over voor het trekken van verbindende routes tussen het centrum van Oosterbeek, het park en het museum. De ontwerpvarianten bieden plek aan in het parkontwerp passende aanvullingen die de publieke entree verrijken. Bijvoorbeeld in de vorm van speelaanleidingen nabij de bij de nieuwbouw geprojecteerde (semi-)publieke buitenruimtes. Als onderdeel van de route van het dorp naar de landgoederen op de helling kan ook gedacht worden aan beeldende kunst.

De varianten 4 en 5 nodigen uit om door te pakken en de voormalige buitenplaats Hartenstein volgens de principes van de Engelse landschapsstijl te revitaliseren. De karakteristiek van het vooroorlogse Hartenstein, waarin het ging om het samenspel tussen hoofdhuis, bijgebouwen en parkaanleg kan worden gereconstrueerd. Een ingetogen ontwikkeling van de parkentree sluit aan bij het kortgeleden door het Airborne Museum gelanceerde masterplan. Hierin wordt het plan ontvouwd om de villa in 19e-eeuwse luister te herstellen.

Voorbeeld Park Frankendael

Op de in de 18e eeuwse droogmakerij Watergraafsmeer aangelegde buitenplaats Frankendael was lange tijd de stadskwekerij van Amsterdam gehuisvest. Eind jaren '90 van de vorige eeuw is de kwekerij opgeheven. Ter plaatse van de gerooide boom- en plantsoenvakken en de gesloopte gemeentegebouwen is een openbaar stadspark aangelegd. Centraal in het park staat het imposante Huize Frankendael. Achter het huis liggen een stijltuin en een landschapstuin. In het voormalige koetshuis bevindt zich een restaurant, in de oude kweekkas van de gemeente is restaurant De Kas gevestigd. Net als in Park Hartenstein worden in Park Frankendael regelmatig activiteiten en evenementen georganiseerd. Anno 2017 is de investering in de publieke ruimte dubbel en dwars terugverdiend. Park Frankendael draagt er in belangrijke mate toe bij dat de nabijgelegen Watergraafsmeer een zeer gewilde woonwijk is geworden.

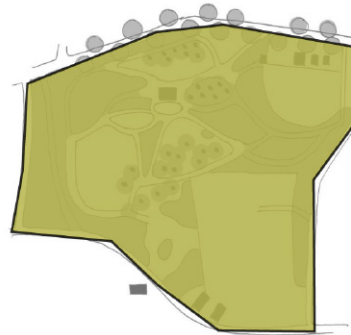
Foto: www.santenco.nl

Schematische reeks op schaal van Park /Buitenplaats Hartenstein in diverse periodes. Te zien is dat het terrein telkens wat verder is verkleind en dat de inrichting van het geheel telkens iets wijzigt.

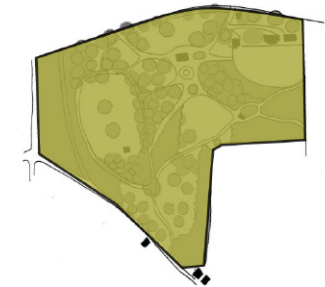
(tekeningen op basis van waardestelling SB4)

Omvang Buitenplaats Hartenstein 1832

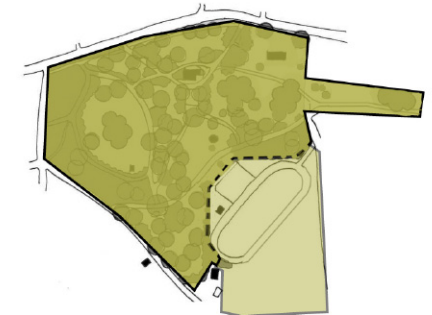
Omvang Buitenplaats Hartenstein 1866 (Sanders)

Omvang Buitenplaats Hartenstein 1910 (Verburgt)

Omvang Park Hartenstein 2017, met 'hap uit het park'

Voorstel omvang Park Hartenstein: herstel van park aan noordoostzijde, verlengen naar dorpscentrum via Corneliaplantsoen, zicht op sportpark

Voorbeeld Renkums Beekdal

Dichter bij huis ligt nog een inspirerend project waar de sloop van oudbouw leidde tot een aansprekende nieuwe openbare ruimte. Lange tijd blokkeerde het industrieterrein aan de Beukenlaan het beekdal van de Renkumse Beek. De ingrijpende operatie zorgde ervoor dat voor de natuur de verbinding tussen de Veluwe en de uiterwaarden van de Rijn werd hersteld. Tot genoegen van de omwonenden grenst de westflank van Renkum sinds enkele jaren over de volle lengte aan het groene beekdal. Vanuit het dorp steken wandelpaden het landschap in. Het tientallen miljoenen euro's kostende project werd mede mogelijk gemaakt door bijdragen van het rijk, de provincie en de gemeente.

Foto: Inge de Koning website Staatsbosbeheer

Waar een wil is, is een weg

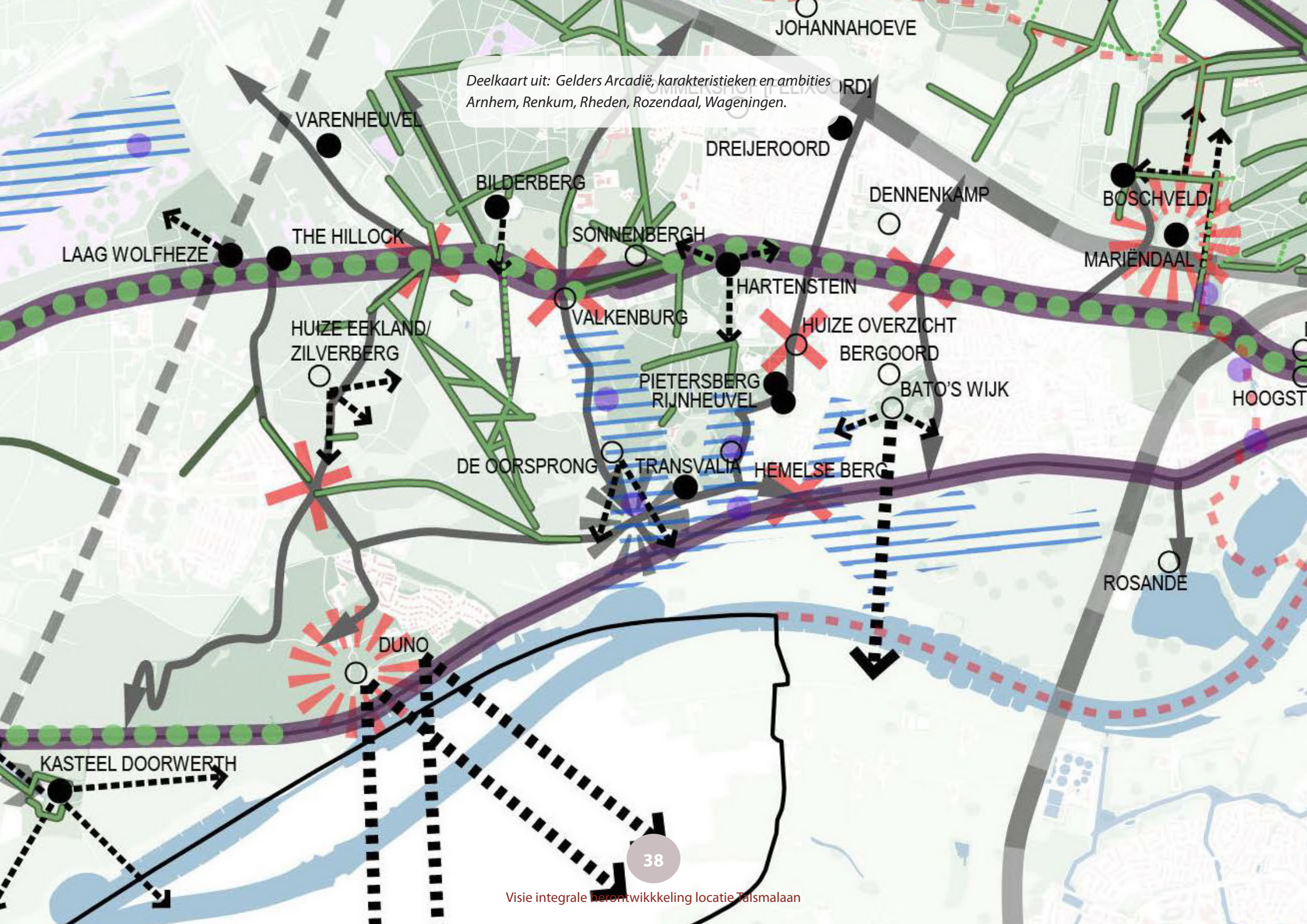
De parallel aan het schetsen van de ontwerpvarianten gemaakte berekeningen van de kosten en opbrengsten bij de herontwikkeling van de locatie leren dat de varianten 4 en 5 het minst goed scoren. De winst bij deze varianten uit zich niet in euro's. Anno 2017 doet zich de mogelijkheid voor om een door de bouw van de mavo-school bijna 60 jaar terug verloren gegaan parkdeel weer aan Park Hartenstein toe te voegen. Die kans mag Oosterbeek niet laten lopen. De ontwerpvarianten zijn geen kant en klare plannen waaruit gekozen moet worden. Het opstellen

van de varianten was een middel om te achterhalen wat de juiste denkrichting voor de entree van Park Hartenstein is.

De uitwerking van de in de visie en in de varianten 4 en 5 uitgezette denkrichting vergt de nodige inspanningen. Nadere studie alsmede overleg met betrokkenen en belangstellenden moeten uitwijzen of de in het park passende nieuwbouw in combinatie met een (semi-)publieke invulling op deze locatie mogelijk is. Het financieren van een uitnodigende parkentree vereist vernuft. Nagegaan moet worden of bij het herstel van deze voor Park Hartenstein zo

belangrijke locatie gebruik kan worden gemaakt van subsidies. Voor de herontwikkeling van de parkentree wordt onderzocht of er een beroep kan worden gedaan op het programma SteenGoed Benutten van de Provincie Gelderland. Een andere mogelijkheid is het VSBfonds dat maatschappelijke projecten die gericht zijn op ontmoeten en meedoen subsidieert. Waar een wil is, is een weg. Het moet mogelijk zijn om Park Hartenstein, de publieke ruimte die voor vele Oosterbekers én bezoekers van buiten al zo betekenisvol is, ook een volwaardige entree te schenken.

*Deelkaart uit: Gelders Arcadië, karakteristieken en ambities
Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen.*

AANBEVELINGEN

1. Gebruik de herontwikkelingslocatie Talsmalaan voor het maken van een uitnodigende entree van Park Hartenstein

Van het vele groen dat de gemeente Renkum rijk is, neemt Park Hartenstein een bijzondere plaats in. Het hele jaar door vormt het park voor dorpelingen én bezoekers van buiten, het decor voor een veelheid aan activiteiten. De sloop van de voormalige school biedt de unieke kans om de Talsmalaan om te vormen tot een aantrekkelijke entree naar hét park van Oosterbeek.

2. Knap heel Park Hartenstein op

Het projectgebied staat niet op zichzelf. De locatie maakt onderdeel uit van de voormalige buitenplaats Hartenstein. Zowel de villa, het koetshuis als het park zijn rijksmonument. De villa staat te pronken op het gazon, voor het overige is het ontwerp van het park verwaterd geraakt. Door bosschages en hekwerken ligt het sportpark in zichzelf besloten. De herontwikkeling van de Talsmalaanlocatie nodigt uit om in samenhang daarmee de gehele buitenruimte van Park Hartenstein te herstellen. Met de herintroductie van ontwerpprincipes uit de Engelse landschapsstijl wint het groene monument aan waarde.

3 Maak van de Talsmalaan een stijlvolle toegangsweg naar het park

De formele entrees van de voormalige buitenplaats Hartenstein liggen ten noorden van de villa, aan de Utrechtseweg en zijn thans uitsluitend in gebruik voor langzaam verkeer. Een groot deel van de museumbezoekers komt Park Hartenstein via de Talsmalaan binnen. Met aan landgoederen ontleende inrichtingsmiddelen krijgt de entreeweg naar het park en de buitenplaatsen op de helling allure.

4. Verbind het centrum van Oosterbeek met Park Hartenstein.

Door het Corneliapark meer in de planvorming te betrekken ontstaat een aantrekkelijke verbinding voor fietsers en wandelaars tussen het centrum

van Oosterbeek en Park Hartenstein. Op termijn kan de locatie op de hoek van de Utrechtseweg en de Pietersbergseweg herontwikkeld worden, waardoor vanuit het centrum de route naar het park nog meer in het zicht komt te liggen.

5. Houd de parkentree luchtig

Met de sloop van het oude schoolgebouw en het verwijderen van het merendeel van de beplanting ontstaat een ruim en meer open entreegebied tot Park Hartenstein. Vanaf de Talsmalaan komt het Airborne Museum daardoor in de kijker te liggen. En vanaf het museumterras zijn de tuinmanswoning en het oude koetshuis zichtbaar. Door de parkentree slingerende paden verbinden de diverse voorzieningen met elkaar.

6. Neem het parkeren op als onderdeel van het park

Het parkeerterrein wordt compact gehouden en op vanzelfsprekende wijze in het park ingepast. Het terrein kent een grote mate van dubbelgebruik: overdag maken in hoofdzaak museumbezoekers gebruik van het terrein, 's avonds parkeren er de gasten van het restaurant in het oude koetshuis. Met nieuwbouw samenhangende parkeerplaatsen worden bij voorkeur in een parkeerkelder ondergebracht.

7. Vervolmaak het gebouwenensemble Hartenstein

Het ontwerponderzoek laat zien dat op de Talsmalaanlocatie bescheiden nieuwbouw mogelijk is, mits deze zich voegt in het gebouwenensemble Hartenstein. Daarbij wordt de hiërarchie in de grootte van de volumes gerespecteerd: de villa is het hoofdhuis, het voormalige koetshuis, de tuinmanswoning en de nieuwbouw zijn bijgebouwen. Beeldkwaliteitscriteria voor de architectuur waarborgen dat de nieuwbouw zich in de typologie van het ensemble voegt.

8. Zorg dat door nieuwbouw de locatie een impuls krijgt

Voor de nieuwbouw heeft een (semi-)publieke invulling die de openbare ruimte meerwaarde verschaft, de voorkeur. Een mengeling van functies wordt geprefereerd. Denk hierbij aan een aanvulling op de aanwezige horeca, een kunstlokaal, een landgoedwinkel. Wonen is niet bij voorbaat uitgesloten, maar heeft niet de hoogste prioriteit. Op de programmatische invulling van de nieuwbouw dient een nader ontwerponderzoek te volgen. De resultaten hiervan laten de interpretaties zien c.q. zijn een vertaling die klaarblijkelijk de (potentiële) gebiedskwaliteiten respecteren zoals deze zijn te ontleen aan de inhoud van het tweeluik als een geheel.

9. Trek thematische routes over de buitenplaatsen op de helling

Drie thematisch opgezette wandelroutes, die starten in Park Hartenstein, tonen het groene erfgoed op de helling vanuit verschillende gezichtspunten: cultuurhistorie, Market Garden en natuur. De in het landschap opgenomen markeringen of artefacten prikkelen de verbeelding. Een app brengt de vele over de buitenplaatsen te vertellen verhalen tot leven.

10. Zorg dat fondsvorming voor de herontwikkeling van Park Hartenstein door meerdere partijen wordt geschraagd

Het voor het park op te stellen landschapsontwerp verschaft inzicht in de kosten voor de renovatie en het onderhoud. De financiering van het herstel en het beheer van het monumentale park wordt door meerdere partijen gedragen: overheden, fondsen, ondernemers en burgerij. Uitgangspunt van de herinrichting is het realiseren van kwaliteit. Gestreefd wordt om de planvorming voor het landschapsontwerp voor de 4 landgoederen op de helling, inclusief die voor de herontwikkeling van de Talsmalaan-locatie, eind 2018 gereed te hebben.

BRONNEN

Cultuurhistorische verkenning Landgoed Hartenstein, gemeente Renkum, Rijksdienst voor de Monumentenzorg, 2001

Park Hartenstein te Oosterbeek, cultuurhistorische waardestelling en visie, SB4, 2007

Masterplan Airborne Museum Oosterbeek, Airborne Museum Hartenstein, 2016

Park Hartenstein te Oosterbeek, renovatie en herinrichting, Aksis atelier voor landschapsarchitectuur, Buiting bosontwikkeling, 2008

Pieter Reijenga Mavo, de duurzame ontwikkeling, Duurzaam transformeren, z.j.

Raadsbesluit J.J. Talsmalaan – locatie voormalige Pieter Reijenga Mavo, Gemeente Renkum, 12 september 2011

Programma SteenGoed Benutten, Provincie Gelderland, 2016

Uittreksel van CROW publicatie 317 “kencijfers parkeren en verkeersgeneratie”, CROW, 2016

Uitvoeringsplan Cultuurvisie 2017-2020, Gemeente Renkum, 2017

Gelders Arcadië, karaktersitieteken en ambities Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en Wageningen, Gelders Genootschap, in samenwerking met Buro Poelmans Reesink, december 2016

Oosterbeekse buitenplaatsen herleven, visie op landgoederen op de helling, Initiatiefgroep 4 landgoederen op de helling, 2017

Websites:

www.heemkunderenkum.nl

www.landgoederenopdehelling.nl

www.vijfdorpen.nl

www.vriendenvanparkhartenstein.nl

www.vsbfonds.nl

www.geldersarcadie.nl

COLOFON

Het open planproces en het opstellen van deze visie zijn mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van de gemeente Renkum, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed Landschap en de drie initiatiefnemende organisaties.

Oosterbeek, augustus 2017

Initiatiefgroep 4 landgoederen op de helling

Rob Aben, Vereniging Vrienden van Park Hartenstein en Omgeving

Albert Bos, Stichting Dorpsplatform Oosterbeek

Albert Smit, Stichting Dorpsplatform Oosterbeek

Peter Kurstjens, Stichting Ruimte Denken

Bouke Verhaagen, Vereniging Vrienden van Park Hartenstein en Omgeving

Frans Welsch, Vereniging Vrienden van Park Hartenstein en omgeving

Jan van IJzendoorn, Stichting Ruimte Denken

Organisatieteam

Frans Beurskens (†), webdesign, Stichting Nok

Albert Bos, Stichting Dorpsplatform Oosterbeek

Ella Derksen, adviseur kunst in de publieke ruimte

Peter Kurstjens, Stichting Ruimte Denken

Marlies Leupen, strategie, training & gespreksleiding

Hermen Overweg, voorzitter bewonersbijeenkomsten

Albert Smit, Stichting Dorpsplatform Oosterbeek

Jan Voskes, Webdesign en Development

Frans Welsch, Vereniging Vrienden van Park Hartenstein en omgeving

Jan van IJzendoorn, Stichting Ruimte Denken

Jan van IJzendoorn, Stichting Ruimte Denken

Ontwerpatelier

Rob Aben, landschapsarchitect

Duco Bosma, tekenaar

Jeroen Bosch, landschapsarchitect

Ella Derksen, projectleider

Myrthe van Heek, tekenaar

Loes Emonts, tekenaar

Sjef Jansen, ecooloog

Albert Smit, architect

Bouke Verhaagen, architect

Jan van IJzendoorn, beeldend kunstenaar

Gemeente Renkum

Martijn Kok, gemeente Renkum

Miranda Nagel, gemeente Renkum

Jan Rutjes, gemeente Renkum

Resultaat van open planproces

door *Initiatiefgroep 4 landgoederen op de helling*

